

R Recenzje

Patrycja Brózek

RECENZJA KSIĄŻKI *OCHRONA FASHION DESIGNU W PRAWIE UNII EUROPEJSKIEJ*, BERENIKA SOROKOWSKA, C.H. BECK 2022 (220 S.)

Publikacją, na którą warto zwrócić większą uwagę, jest monografia autorstwa Bereniki Sorokowskiej pt. *Ochrona fashion designu w prawie Unii Europejskiej* wydana przez wydawnictwo C.H. Beck w 2022 r. (220 s.). Stanowi ona pierwsze na polskim rynku prawniczym kompleksowe opracowanie, które przybliży i uzupełnia dwie różne dziedziny, tj. prawo oraz branżę modową. Odnosi się zatem do dwóch na pozór odmiennych światów, które jednak w pewnym zakresie wzajemnie się przenikają i na siebie w różny sposób oddziałują. Warto przy tym nadmienić, że Autorka jest absolwentką Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego oraz Wydziału Prawa Université de Poitiers, a także studiów podyplomowych „Historia sztuki i współczesna kultura wizualna” w Instytucie Sztuki

Polskiej Akademii Nauk. Można zatem stwierdzić, że zgłębieniem problemu ujętego w tytule recenzowanej książki i szerszym spojrzeniem na tę tematykę zajęła się ona w związku ze swoimi łączącymi się z tym ściśle zainteresowaniami. Wybór przez nią tej konkretnej materii jako przedmiotu rozważań należałoby więc uzasadnić m.in. jej pasją, która przejawia się nie tylko w statycznym podziwianiu otaczającego nas piękna, kultury i sztuki, ale przede wszystkim w czynnym uczestnictwie w wystawach czy też organizacjach branżowych. We *Wprowadzeniu* wskazuje ona, że głównym jej celem była analiza prawnoporównawcza określonych założeń badawczych w prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz w prawie własności przemysłowej na poziomie unijnym i krajowym, ze szczególnym akcentem na odpo-

wiednie uwzględnienie w tym zakresie polskiego i francuskiego porządku prawnego. Autorka słusznie przy tym zauważa, że interesującym, a jednocześnie wciąż otwartym pytaniem jest kwestia możliwości ochrony zmateralizowanego szczęścia na gruncie prawa autorskiego. W związku z tym w ramach rozdziału I przybliży ona tę fascynującą problematykę, która powoduje wiele różnych trudności w określeniu jej właściwego miejsca w porządku prawnym (s. 1). Już w tym miejscu można z całą pewnością stwierdzić, że przyjęta przez Autorkę perspektywa badawcza, zestawiająca i porównująca ze sobą w ciekawy sposób polską oraz francuską rzeczywistość prawną w zakresie ochrony *fashion designu*, jak i wieloaspektowość, rzetelność oraz świeże spojrzenie na tę tematykę czynią przygotowaną przez nią publikację nowatorską, ważną i unikalną. Należy przy tym docenić ambicję Autorki, ponieważ w polskiej literaturze prawniczej zagadnień poruszonych przez nią w książce nie poddano do tej pory wnikliwej naukowej analizie.

Autorka we *Wprowadzeniu* trafnie stwierdza, że „Moda to zwierciadło dziejów”. Trzeba przy tym jednak zauważyć, że aktualnie to „zwierciadło” stanowi szczególną wartość nie tylko z powodu jego artystycznych aspektów, ale również (a może czasami nawet przede wszystkim) tych ekonomicznych. Nie ulega zatem wątpliwości, że poruszenie i odpowiednia analiza tematyki ochrony *fashion designu*, reżimu prawnoautorskiego, praw pokrewnych oraz prawa własności intelektualnej, na gruncie dwóch waż-

nych dla nas systemów prawnych: unijnego oraz krajowego – polskiego i francuskiego, stanowi wartościowy krok w kierunku dalszego rozwoju prawa oraz branży mody. Należało bowiem uzupełnić istniejącą do tej pory lukę badawczą o szersze i pogłębione spojrzenie na branżę kreatywną oraz we właściwy sposób określić jej miejsce i pozycję w prawie (zob. *Wprowadzenie*). Bez cienia wątpliwości można uznać, że Autorka sprostała temu trudnemu zadaniu. Trzeba przy tym zauważyć, że tematyka ta wymagała obszernego przeglądu zróżnicowanej literatury przedmiotu i orzecznictwa, a także rozbudowanych porównań i dociekań teoretycznych (dogmatycznych/pojęciowych/orzeczniczych). Warto przy tym nadmienić, że prawo mody to swoiste połączenie różnych gałęzi prawa, takich jak m.in. własność przemysłowa czy też prawo zobowiązań, które są zawsze *in concreto* w odpowiedni sposób zastosowane do specyfiki branży modowej. Natomiast zagadnienia dotyczące tego prawa są obecnie często przedmiotem np. wykładów akademickich czy też różnych konferencji i spotkań.

Recenzowana monografia składa się z czterech rozdziałów, uzupełnionych wprowadzeniem oraz zakończeniem i wnioskami. W pierwszym z nich zostało omówione pojęcie ochrony projektu modowego w świetle prawa autorskiego, w rozdziale drugim zaś scharakteryzowana została ochrona *fashion designu* w systemie prawa własności przemysłowej. Z kolei w rozdziale trzecim Autorka poruszyła ciekawy wątek dotyczący adaptacji dzieł sztuki oraz motywów kultury pop-art

w projektach modowych, natomiast w rozdziale czwartym w interesujący sposób dokonała analizy pokazu mody jako artystycznego wykonania. Każdy z tych rozdziałów kończy się trafną konkluzją z niego wynikającą. Zaproponowana przez Autorkę struktura monografii pozwoliła jej na odpowiednie zobrazowanie i zweryfikowanie określonych sobie przez nią założeń badawczych. Struktura pracy odzwierciedla zarówno porządek myśli Autorki, jak i podjętych przez nią działań badawczych. Ma ona konstrukcję przejrzystą, „zrównoważoną” i spójną. Zostały w niej zachowane właściwe proporcje pomiędzy poszczególnymi rozdziałami, które odpowiadają logice rozwijającej się w nich myśli badawczej. Należy przy tym zauważyć, że każdy z rozdziałów sam w sobie jest inspirujący i dostarcza Czytelnikowi wielu nowych oraz ważnych informacji. Układ pracy, jako treściowa i formalna całość, jest ściśle i dobrze podporządkowany jej tytułowi. Trzeba więc stwierdzić, że konstrukcja pracy została w prawidłowy sposób opracowana i dobrze przemyślana.

Autorka jako podstawową metodę badawczą wykorzystowała metodę prawnoporównawczą w zakresie zestawiania określonych rozwiązań związanych z tematyką pracy na poziomie unijnym oraz krajowym: polskim i francuskim. Natomiast pomocniczo zastosowała ona także metodę językową w kwestii analizy przepisów CPI oraz ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, a także ustawy – Prawo własności przemysłowej. Można z całą pewnością stwierdzić, że

Autorka, dokonując ciekawego i wieloaspektowego ujęcia komparatystycznego zglębianego tematu, osiągnęła zamierzony cel swojej trudnej pracy, tj. ukazała różnorodne poglądy i innowacyjne rozwiązania związane z przedmiotem podjętych przez siebie badań (zob. *Wprowadzenie*). Zastosowanie w opracowaniu każdej z wymienionych metod badawczych miało duży wpływ na jego nowatorski charakter. Można przy tym stwierdzić, że ma ono charakter dogmatyczny. Autorka w interesujący sposób dokonała m.in. zestawienia modelowego orzecznictwa francuskiej judykatury z polską rzeczywistością prawnoautorską, a przy tym pogłębionej analizy rozwiązań prawnych wartych szczególnej uwagi z perspektywy podjętej przez nią problematyki. Próba odpowiedniego rozstrzygnięcia wynikających z niej różnych problemów stanowi ważny atrybut recenzowanej monografii. Trzeba przy tym zauważyć, że ma ona charakter wieloaspektowy. Do tej pory wieloma z poruszonych w niej kwestii zajmowano się tylko w sposób bardzo ogólny. Autorka trafnie zauważa, że ukazane w pracy nowe spojrzenie na poruszane przez nią zagadnienia z perspektywy unijnej, ze względu na ich wieloaspektowość i różnorodność, ujawniło wiele nieścisłości i rozbieżności na poziomie legislacyjnym oraz konieczność częstego stosowania rozwiązań prawnych *per analogiam*, co w pewien sposób może utrudniać właściwe rozumienie analizowanych przez nią kwestii (zob. *Wprowadzenie*). Bazę źródłową dla poczynionych przez Autorkę rozważań stanowiły m.in. akty prawa międzynarodowe-

go, prawa polskiego, a w określonym zakresie również te obowiązujące w zagranicznych ustawodawstwach. Przedmiot podjętych przez nią badań wiązał się też z koniecznością wykorzystania różnorodnego orzecznictwa sądowego, a także literatury polskiej oraz zagranicznej związanej z analizowaną materią. Obfitość odniesień i nawiązań do literatury i bogatego orzecznictwa w połączeniu z logiką prowadzonego wywodu powoduje, że w opracowaniu mamy całościowo oraz dogłębnie ujęty i przedstawiony tytułowy temat. Wartościowym pierwiastkiem monografii są zajmowane przez Autorkę jej własne subiektywne stanowiska w różnych kwestiach, a zatem nie jest to tylko opisowa praca odtwórcza. Omawiane i komentowane przez nią różnorodne poglądy innych Autorów oraz analizowane orzeczenia są ciekawe i inspirujące. W sposób bardzo trafny odnosi się ona do problemów poruszanych w opracowaniu. Walorem książki jest dobrze dobrana bibliografia, która została wykorzystana w sposób wyczerpujący i bardzo rzetelny.

W każdym z wymienionych powyżej rozdziałów poddano szczegółowej analizie wybrane zagadnienia, które Autorka uznała za godne uwagi Czytelnika. W rozdziale I omówione zostały między innymi takie zagadnienia jak: źródła regulacji prawnoautorskich w ujęciu historycznym i współczesnym; projekt modowy jako utwór – ochrona na poziomie unijnym; *haute couture* – wyjątkowość ochrony prawnej wysokiego krawiectwa w regulacjach francuskich; problematyka naruszeń praw autorskich w orzecznictwie

TSUE oraz sądów francuskich. Z kolei w rozdziale II Autorka zgłębia kwestie dotyczące: pojęcia designu w literaturze; pojęcia wzoru przemysłowego w systemie unijnym; procedury rejestrowej w systemie prawa europejskiego – poziom unijny i krajowy; problemu skuteczności środków ochrony prawnej w państwach członkowskich UE; nieuczciwego naśladownictwa w branży modowej – orzecznictwo sądów krajowych oraz TSUE. W rozdziale III poruszone zostały w ciekawy sposób przede wszystkim takie wątki jak: problem autorskich praw majątkowych a przejście do domeny publicznej; autorskie prawa osobiste po śmierci twórcy oraz inspiracja a opracowanie cudzego utworu. Natomiast w rozdziale IV scharakteryzowane zostały w szczegółowy sposób: zagadnienie wizji projektanta jako przedmiotu wykonania utworu; artysta wykonawca jako podmiot prawa do artystycznego wykonania; środki ochrony praw osobistych i majątkowych artystów wykonawców, a także rejestracja materiału twórczego. W ramach następujących po sobie rozdziałów Autorka słusznie dostrzega różne problemy istniejące w świecie prawa oraz branży mody. W umiejętny i sprawny sposób porządkuje i łączy różne związane z tym kwestie, wykazując przy tym zdolność do ich krytycznej oceny. Zachodzi tutaj wyraźna zgodność i zbieżność pomiędzy tytułem monografii a tym, co następuje w dalszym ciągu po nim. Trudno w recenzowanej monografii doszukać się jakichś większych wad, jednak jej ostateczna naukowa wartość będzie zawsze należała do indywidualnej oceny każdego poświęca-

jącego jej swoją uwagę Czytelnika. W zakończeniu oraz we wnioskach (konkluzjach) Autorka zawarła swoje ogólne spostrzeżenia podsumowujące i scalające ze sobą przebieg jej badań oraz uzyskane przez nią rezultaty. Na ich podstawie można natomiast wyciągnąć jeszcze inne wnioski odnośnie do tego, co wciąż warte jest dalszych badań w analizowanym przez Autorkę przedmiocie.

W podsumowaniu należy jednoznacznie stwierdzić, że zarówno wartość merytoryczna recenzowanej monografii, jak i warsztat badawczy Autorki są na bardzo wysokim poziomie prawniczym. Wyróżnia ją kultura dyskursu oraz bogactwo językowe, które połączone razem dają niezwykle efekt – książkę czyta się z ogromną przyjemnością. Praca jest staranna pod względem metodologicznym. Autorka wykazała się rzetelnością i sprawnością warsztatową, a także

zdolnością do krytycznego, subiektywnego i obiektywnego myślenia. Trzeba zatem docenić jej ogromny wysiłek badawczy, który znajduje swoje odpowiednie odzwierciedlenie w monografii. Jest to wartościowe opracowanie, w którym zostały poruszone różne ciekawe problemy dotyczące na pozór dwóch odmiennych światów, tj. prawa oraz branży mody, i stanowi ono ważny wkład w ich dalszy rozwój. Dzięki tej książce Czytelnik może bliżej poznać te światy nie tylko w kontekście związanych z nimi m.in. różnorodnych kwestii prawnych, ale także z punktu widzenia zasad etyki i moralności. Jest to zatem pozycja książkowa godna polecenia, którą wyróżnia interesujący dobór zagadnień ściśle łączących się z przedmiotem podjętych przez Autorkę rozważań. Jest to w pełnym tego słowa znaczeniu znakomita praca naukowa.

dr Patrycja Brózek

ORCID: 0000-0002-3968-6594; e-mail: patrycja.brozek9@gmail.com

Doktor nauk prawnych, prawnik, „niezależny badacz” Alma Mater UMK WPIA.